

УДК 658.15

Н.Ю.МАРДУС, канд. екон. наук, доц. НТУ «ХПІ»;
Ю.М. ТОВТ, магістр НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто розуміння сутності та природи прибутку як складної економічної категорії, що залежить від джерел походження і утворення, класифікується за призначенням, видам підприємницької діяльності і іншим критеріями. Охарактеризовано основні чинники, що визначають особливості формування і використання прибутку. Здійснено аналіз традиційних підходів щодо визначення понять «фінансові результати», «прибуток» і «рентабельність» підприємства.

Ключові слова: фінансові результати, прибуток, рентабельність, капітал, доходи, витрати, бухгалтерський облік.

Вступ. В умовах ринку орієнтація підприємств на отримання прибутку є неодмінною умовою підприємницької діяльності. Роль і значення прибутку при цьому значно зростають. Тому необхідна обґрунтована побудова механізму формування і розподілу прибутку.

Проте поняття «фінансові результати діяльності підприємств» та «прибуток» має безліч інтерпретацій. У прикладних дослідженнях ці поняття часто пов'язують із зростанням рентабельності, ефективності і прибутковості. Тому необхідна обґрунтована побудова механізму формування і розподілу прибутку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження щодо формування і використання прибутку підприємства, на сучасному етапі є об'єктом уваги багатьох вчених. Їх досліджували в своїх роботах В. І. Аранчій, О. М. Бандурка, І. А. Бланк, В. Л. Корінев, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова, П. Н. Шуляк. Дослідження зазначених проблем з різних ракурсів породжує нові питання. Це пов'язано з тим, що підприємство являє собою відкриту динамічну систему, що ускладняє і урізноманітнює дослідження деяких вчених і приводить їх до висновку про недоцільність використання прибутку як критерію ефективності господарювання. Але ніхто з зазначених вчених не заперечує того, що необхідність аналізувати прибуток у взаємозв'язку з іншими показниками не зменшує його значення, оскільки викривлення показника прибутку призводить до викривлення загального

уявлення про ефективність діяльності підприємства.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення прибутку як складної економічної категорії, його походження і утворення за призначенням, видам підприємницької діяльності і іншими критеріями.

© Н. Ю. Мардус, Ю. М. Товт, 2014

Матеріали досліджень. Результати дослідження робіт вчених щодо визначення і формування прибутку дозволяє сформулювати сутність категорії прибутку підприємства.

У більшості досліджень результати діяльності підприємства прийнято розділяти на три основні групи: фінансові, економічні і соціальні у складі фінансових результатів основним є прибуток [1].

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» прибуток визначається як сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Таким чином, перш за все, прибуток визначають як сукупність доходів, отриманих в процесі здійснення господарської діяльності, які перевищують сукупність понесених витрат.

Водночас прибуток - це підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання.

Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми. Таким чином, прибуток - це частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Отже, об'єктивна основа існування прибутку пов'язана з необхідністю первинного розподілу додаткового продукту де прибуток - це форма прояву вартості додаткового продукту.

Прибуток підприємства — основний чинник його економічного і соціального розвитку. Це підтверджується тим, що прибуток є джерелом самофінансування, стимулювання соціально-економічного розвитку виробництва і матеріального заохочення персоналу.

Прибуток виступає в якості оціночного показника, є основним джерелом власного капіталу підприємств, а саме джерелом розширення виробництва і забезпечення інших потреб підприємства. Діючий порядок розподілу прибутку відповідає нинішньому етапу становлення ринкових відносин, тобто підприємство повинне брати участь своїм прибутком у формуванні державного бюджету, а частина прибутку, що залишилася, повинна бути розподілена між власником підприємства і власником позичкового капіталу і інших фінансових ресурсів відповідно до укладених договорів.

Показним, що характеризує прибутковість підприємства є рентабельність. Так, показники рентабельності можуть характеризувати прибутковість акціонерного капіталу, рентабельність активів і рентабельність продажів. Дані показники базуються на прибутку до вирахування процентних витрат (прибутковість власників акціонерного і позичкового капіталу), або чистого прибутку (прибутковість власників акціонерного капіталу)

оподаткування, залежно від того на яких аспектах зосереджується конкретне дослідження [1].

Зважаючи на те, що кожна стаття витрат та доходів підприємства, формування фінансово-економічного результату відображається в балансі та звіті про фінансові результати, об'єктивним є розгляд особливостей його формування і вданих звітах [2].

З точки зору бухгалтерського обліку, в основі якого лежить баланс, в якому капітал відображений з одного боку як капітал (ресурси (активи)) підприємства, які використані в господарській діяльності для отримання економічної вигоди (прибутку). З іншого боку, капітал – це сукупність юридичних відносин, з приводу фінансування підприємства за рахунок джерел господарських засобів, що знаходяться у власності (пасив) [3].

Кругообіг активного капіталу за своєю суттю є послідовним переходом господарських засобів з однієї форми в іншу. Приріст власного капіталу забезпечується постійним оборотом активного капіталу, на завершальній стадії якого і формується прибуток у вигляді перевищення «доходів», одержаних від реалізації продукції над «витратами», що представляють вартість, використаних для виробництва і реалізації продукції, господарських засобів. І цикл обороту капіталу поновлюється. Таким чином, оборот активного капіталу одночасно обумовлює і структуру пасивного капіталу. В даному випадку, прибуток розглядається як зароблена частина власного капіталу [4, 5].

Сучасна західна управлінська теорія фінансів діє на основі припущення про те, що первинною метою бізнесу є збільшення матеріальної зацікавленості своїх акціонерів, тобто максимізація біржового курсу звичайної акції підприємства. Інші цілі, вказані вище, також впливають на політику підприємства, але вони менш важливі в порівнянні з першою [1]. Така постановка мети для сучасного рівня розвитку західної економіки цілком логічна. Максимізація прибутку є короткостроковою задачею, рішення якої розраховане на порівняно невеликий період часу, тоді як максимізація акціонерної власності – довгострокова мета, оскільки акціонери зацікавлені як в майбутніх, так і в справжніх прибутках.

Результати досліджень. На формування прибутку впливають постановка мети підприємства, виробничі і фінансові чинники, а також облікова політика в області ведення бухгалтерського обліку і оподаткування. Разом з тим, показники фінансових результатів діяльності підприємства відображають компетентність керівництва і якість управлінських рішень. Також на формування фінансових результатів діяльності підприємства чинять вплив сукупності чинників, які можна підрозділити на зовнішні (макроекономічні і галузеві) і внутрішні (виробничі і позавиробничі) [1, 2]. Особливості у формуванні прибутку підприємств залежать від сфери їхньої діяльності, галузі господарства, форми власності, розвитку ринкових

відносин.

Таким чином, прибуток є об'єктивною економічною категорією і на його формування впливають об'єктивні процеси, що відбуваються в суспільстві, у сфері виробництва й розподілу валового внутрішнього продукту. Прибуток є одним із основних джерел розширення виробництва і забезпечення інших потреб підприємства.

Висновки. Отже, розуміння сутності та природи прибутку як складної економічної категорії залежить від джерел походження і утворення, класифікується за призначенням, видам підприємницької діяльності і іншим критеріями.

Таким чином, в умовах ринкових відносин підприємство повинне прагнути якщо не до отримання максимального прибутку, то принаймні до того об'єму прибутку, який дозволив би йому не тільки міцно утримувати свої конкурентні позиції на ринку збуту своїх товарів і надання послуг, але і забезпечити динамічний розвиток його виробництва.

Список літератури: 1. Байструченко Н. О. Вплив динаміки структури капіталу на фінансово-економічні результати діяльності підприємства [Текст] : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Байструченко Наталія Олегівна ; Сум. держ. ун-т. - Суми, 2010. - 212 арк. : рис., табл. 2. Бондаренко Т. В. Особливості створення власного капіталу в процесі його кругообігу // Економіка. Управління. Інновації. Випуск № 2 (10), 2013. 3. Кивачук В. С. Современное состояние теоретической базы управления кругооборотом капитала предприятия / В. С. Кивачук, И. В. Приймачук // Теоретические основы управления субъектами хозяйствования в условиях глобализации экономики: монография; под. общ. ред. В. С. Кивачука. – Брест. Изд-во БрГТУ, 2009. – С. 148-172. 4. Федоренко Н. О. Роль заемных средств в повышении конкурентоспособности фирмы / Теліженко О. М., Федоренко Н. О. // Тези доповідей II міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика». – Суми: УАБС НБУ, 2007. – С. 78. 5. Федоренко Н. О. Совершенствование методических подходов к расчету лимита кредитования предприятия / Федоренко Н. О. // Тези доповідей Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Сучасний стан і проблеми інвестиційного розвитку» / Міністерство освіти і науки України, Державний вищий навчальний заклад «Донецький національний університет», Універсальний Комерційний банк «Камбіо». – Донецьк, 2007.

Bibliography (transliterated): 1. Baystryuchenko N. O. *Vplyv dynamiky struktury kapitalu na finansovo-ekonomichni rezul'taty diyal'nosti pidpryyemstva* [Текст] : dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04 Baystryuchenko Nataliya Olehivna ; Sum. derzh. un-t. - Sumy, 2010. - 212 ark. : rys., tabl. 2. Bondarenko T. V. *Osoblyvosti stvorenyya vlasnoho kapitalu v protsesi yoho kruhoobihlu* Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi. Vypusk # 2 (10), 2013. 3. Kyvachuk V. S. *Sovremennoe sostoyanye teoretycheskoy bazy upravlenyya kruhooborotom kapytala predpryyatyaya* V. S. Kyvachuk, Y. V. Pryumachuk Teoretycheskiye osnovyy upravlenyya sub'yektamykhozaystvovanyaya v uslovyayakh globalyzatsyy ekonomyky: monohrafiyya; pod. obshch. red. V. S. Kyvachuka. – Brest. Yzd-vo BrHTU, 2009. – P. 148-172. 4. Fedorenko N. O. *Rol' zaemnykh sredstv v povyshenyy konkurentnosposobnosty fyrmy* Telizhenko O. M., Fedorenko N. O. *Tezy dopovidey II mizhnarodnoyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi* «Mizhnarodna bankiv's'ka konkurentsya: teoriya i praktyka». – Sumy: UABS NBU, 2007. – P. 78. 5. Fedorenko N. O. *Sovershenstvovanye metodycheskykh podkhodov k raschetu lymyta kredytovanyaya predpryyatyaya* Fedorenko N. O. *Tezy dopovidey Vseukrayins'koyi student-s'koyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi* «Suchasnyy stan i problemy investytsiynoho rozvytku» Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny, Derzhavnyy vyshchyy navchal'nyy zaklad «Donets'kyy

УДК 338.436

О.С. ЧМЕЛЬОВА, канд. екон. наук, доц. НТУ «ХП»;
А.К. ДЕРГАЧОВА, студентка, НТУ «ХП»

АГРОПРОМИСЛОВА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто основні проблеми розвитку аграрних підприємств в Україні, досліджено сутність агропромислової інтеграції, розглянуто види агропромислової інтеграції, наведено вагомі доводи щодо перспективності розвитку агропромислової інтеграції в Україні, визначено агропромислову інтеграцію як концептуальний напрям розвитку аграрних підприємства в Україні в контексті глобалізації, сучасних умов ведення бізнесу та кращих європейських практик.

Ключові слова: аграрні підприємства, агропромислова інтеграція, вертикальна інтеграція, горизонтальна інтеграція, розвиток аграрних підприємств.

Вступ. Сьогодні сучасний процес глобалізації характеризується залежністю темпів економічного розвитку окремої країни від інтеграції зі світовою економікою, процесами переміщення капіталів і технологій, міжнародними науково-технічними зв'язками, не минаючи й аграрний сектор. Зарубіжний досвід розвитку аграрного сектору, зокрема країн Європейського Союзу, США та інших країн, свідчить про розв'язання проблем в цій сфері не тільки збільшенням фінансування та пошуком нових підходів до принципів впровадження ефективних соціально-економічних відносин, а й активізацією інтеграційних процесів, а саме, – розвитком агропромислової інтеграції підприємств.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Теоретичні і практичні питання інтеграційних процесів в аграрній сфері досліджуються відомими зарубіжними та вітчизняними науковцями, а саме: Г. Спенсером, П.Т. Саблуком, В.Г. Андрійчуком, П.С. Березівським, В.І. Бойко, Н.К. Васильєвим, П.І. Гайдуцьким, М.Ю. Коденською, Е.Н. Крилатих та ін. Але для України і розвитку її аграрних підприємств процес агропромислової інтеграції на сьогодні є новим, має ряд практичних проблем, невизначеність та недосконалість.

Мета статті. Дослідження сутності та перспективності розвитку агропромислової інтеграції в Україні.

Постановка проблеми. Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство, є системоутворювальним у національній